

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 30. avgust 2010

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Naloge izbirnega tipa****Pravilni odgovori:**

1.	A
2.	D
3.	B
4.	C
5.	A
6.	A
7.	D
8.	C
9.	D
10.	B
11.	A
12.	D

IZPITNA POLA 2**Esejske naloge****1. ESEJ****ZNANJE****Avtor teorije o hierarhiji potreb:** Abraham Maslow**Psihološka smer:** humanistična psihologija**Vrstni red potreb v hierarhiji:**

fiziološke potrebe, potrebe po varnosti, potrebe po ljubezni in pripadnosti, potrebe po spoštovanju (po ugledu), kognitivne (spoznavne) potrebe, estetske potrebe, potreba po samoaktualizaciji

- 2. raven:** naveden avtor in smer ter pravilen vrstni red za vseh 7 potreb 4 točke
 naveden avtor in smer ter pravilen vrstni red za 5 potreb 3 točke
- 1. raven:** naveden avtor in smer ter pravilen vrstni red za 3 potrebe 2 točki
ali naveden avtor *ali* smer ter pravilen vrstni red za 4 potrebe
ali samo pravilen vrstni red za 5 potreb
- naveden avtor in smer **ali** naveden avtor *ali* smer in 2 potrebi 1 točka
ali samo pravilen vrstni red za 3 potrebe

RAZUMEVANJE IN UPORABA**Primer, ki se sklada s hierarhijo potreb po Maslowu:**

Opis primera, npr.:	Pojasnitev, npr.:
Dijak, ki ga močno tišči na WC, ne postavi dodatnega vprašanja učitelju med odmorom, ker si želi čimprej priti do WC-ja ...	Potrebe na nižji ravni morajo biti zadovoljene, preden se usmerimo k zadovoljevanju višjih potreb ...
Dijakinja, ki je lačna, nezbrano sledi učiteljevi razlagi in nestrpno pogleduje na uro, kdaj bo malica ...	Nezadovoljene fiziološke potrebe (npr. po hrani, primerni temperaturi) so v neki situaciji pomembnejše od višjih (spoznavnih) potreb; dijakinja postavi v ospredje fiziološke pred kognitivnimi potrebami ...

Primer, za katerega hierarhija potreb po Maslowu ne velja:

Opis primera, npr.:	Pojasnitev, npr.:
Dijak si želi dokončati eksperiment pri psihologiji, zato delo nadaljuje, čeprav je nastopil glavni odmor za malico in je že lačen. Želja spoznati rezultate eksperimenta je močnejša od lakote.	Posameznik se odreka zadovoljevanju nižjih (osnovnih) potreb na račun zadovoljevanja višjih potreb v hierarhiji; dijaku so spoznavne potrebe pomembnejše od fizioloških ...
Dijakinja kljub poletni vročini hodi v šolo v usnjenih črnih oblačilih, kakršna nosijo pripadniki subkulture, ki ji pripada.	Dijakinji so potrebe po pripadnosti in sprejetosti v skupini pomembnejše od fizioloških ...

OPOMBA: Pojasnitev je lahko splošna ali izhaja iz primera.

4. raven: opisana in pojasnjena oba primera 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti primerov in pojasnitev. Če sta opisana in pojasnjena primera vedenja mladostnika, ki se ne nanašata na šolsko situacijo, je odgovor ocenjen na 3. ravni.

3. raven: opisana oba primera **ali** opisan in pojasnjen 1 primer 2 točki

opisan 1 primer 1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE**Presoje vpliva šole na zadovoljevanje višjih potreb dijakov s pojasnitvami, npr.:**

- pouk psihologije omogoča zadovoljevanje kognitivnih potreb, **ker** izvemo marsikaj novega in zanimivega, npr. spoznavamo, kako reklame pritegnejo pozornost in nas spodbudijo k nakupu izdelka ...;
- pouk umetnosti in umetnostne zgodovine omogoča zadovoljevanje estetskih potreb, **ker** ustvarjamo lepe risbe, kipe, odkrivamo red in simetrijo pri spoznavanju arhitekturnih dosežkov ...;
- pouk glasbe, jezikov, matematike ipd. omogoča zadovoljevanje potrebe po samoaktualizaciji, **ker** lahko razvijamo svoj talent za glasbo (jezikovno nadarjenost ...), pokažemo in razvijamo svoje zmožnosti ...;
- obšolske dejavnosti, npr. likovne delavnice, omogočajo zadovoljevanje estetskih potreb, **ker** ustvarjamo lepe izdelke iz keramike, ki bodo krasili naše sobe ...

OPOMBA: Presoje in utemeljitve se lahko nanašajo na pouk ali na obšolske dejavnosti (različne krožke, delavnice ...).

- 6. raven:** 3 presoje z ustreznimi utemeljitvami 3–4 točke
OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti utemeljitev.
- 5. raven:** 2 presoji z ustreznima utemeljitvama 2 točki
1 presoja z ustrežno utemeljitvijo **ali** 2 splošni presoji 1 točka
OPOMBA: Presoja je splošna, če kandidat napiše, da šola pri pouku umetnosti omogoča zadovoljevanje estetskih potreb, pri pouku biologije zadovoljevanje kognitivnih ...

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2009, stran 8.

 2. ESEJ

ZNANJE**Poimenovanje in opis ciljev oziroma nalog psihologije:**

1. **Opis:** opredeljujemo duševne pojave; opisujemo in razlikujemo duševne pojave; razvrščamo različne duševne pojave.
2. **Razlaga:** raziskujemo in pojasnujemo dejavnike, ki vplivajo na posamezen duševni pojav; razlagamo, kako potekajo duševni pojavi ali kakšne so povezave med njimi; iščemo vzroke posameznih duševnih pojavov; razlagamo potek in razvoj duševnih procesov.
3. **Napoved:** predvidevamo pojavljanje ali spreminjanje duševnih pojavov; predvidevamo vedenje posameznika v določenih situacijah ali starostih; napovedujemo pozitivne in negativne učinke različnih dejavnikov na posameznikovo duševnost, osebnost, vedenje.
4. **Spreminjanje:** nadzorovano spreminjamo dejavnike, ki vplivajo na pojav; zmanjšamo nezaželene in škodljive oblike vedenja; izboljšujemo pogoje človekovega duševnega razvoja; izboljšujemo medosebne odnose.

OPOMBA: Zadostuje en opis za vsak cilj.

2. raven:	poimenovani in opisani 4 cilji	4 točke
	poimenovani in opisani 3 cilji	3 točke
1. raven:	poimenovana in opisana 2 cilja	2 točki
	poimenovan in opisan 1 cilj ali poimenovana 2 cilja	1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA

Ponazoritev doseganja ciljev psihologije na primeru (iz primera mora biti razvidno, da šolski psiholog pomaga pri odpravi učenčevih učnih težav po stopnjah – kakor si sledijo cilji znanstvenega raziskovanja v psihologiji), npr.:

1. Doslej uspešnemu učencu se učni uspeh slabša. Težave z znanjem so nastopile pri vseh predmetih.
2. Šolski psiholog razloži, da razvezni postopek predstavlja stresno situacijo in pojasni, kako stres vpliva na učenje, na pomnjenje, zbranost, čustva, motivacijo ... – ugotavlja vzroke učne neuspešnosti.
3. Šolski psiholog napove, kako se lahko stopnjujejo negativne posledice doživljanja stresa na učni uspeh, če se obstoječa situacija ne bo spremenila. Predvidi, katere spremembe v načinu učenja bi lahko ugodno vplivale na učenca in posledično na učni uspeh.
4. Šolski psiholog predlaga spremembe in organizira učno pomoč v šolski knjižnici, kjer se učenec po pouku z izbranim sošolcem ali sošolko lahko pogovarja, uči in preverja svoje znanje.

4. raven:	na primeru ponazorjeni vsi 4 cilji	4 točke
	na primeru ponazorjeni 3 cilji	3 točke
3. raven:	na primeru ponazorjena 2 cilja	2 točki
	na primeru ponazorjen 1 cilj	1 točka

OPOMBA: Kandidat je ocenjen na 3. ravni, če ciljev ne ponazarja v pravilnem vrstnem redu **ali** če s primerom ponazori le dve skupini ciljev – teoretične in praktične.

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE

Presoja psiholoških panog, katerih spoznanja lahko pomagajo pri odpravljanju učnih težav, **z utemeljitvami, npr:**

- **razvojna psihologija:** razumevanje zakonitosti razvoja miselnih procesov, učenja, čustvovanja, motivacije ...; poznavanje značilnosti razvojnih obdobj in z njimi povezanih razvojnih težav, npr. kriza identitete ...,
- **socialna psihologija:** razumevanje možnosti vpliva sprememb iz socialnega okolja na učno uspešnost, npr. preselitev, prešolanje, starši se ločujejo; poznavanje vzrokov in posledic konfliktnih situacij v oddelčni skupnosti ...,
- **kognitivna psihologija:** poznavanje zakonitosti učenja, mišljenja, pozornosti, pomnjenja in spomina ...,
- **klinična psihologija:** razumevanje učnih težav kot posledice čustvenih težav / motenj v razvoju; razumevanje učnih težav kot vzroka ali posledice samomorilnih misli ...,
- **pedagoška psihologija:** spoznanja o različnih načinih izboljšanja pouka; pomoč pri učenju učnih strategij / načrtovanju učnih dejavnosti / izboljševanju medosebnih odnosov v oddelčni skupnosti ...,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven:	presoja 3 panog z ustreznimi utemeljitvami	4 točke
	presoja 2 panog z ustreznima utemeljitvama	3 točke
5. raven:	presoja 2 panog z 1 utemeljitvijo	2 točki
	presoja 1 panoge z utemeljitvijo ali 2 presoji	1 točka

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2009, stran 8.

 3. ESEJ

ZNANJE:**Opredelitev čutnih pragov:**

- **absolutni prag občutka:** je najmanjša intenzivnost dražljaja, ki jo občutimo; je najmanjša intenzivnost dražljaja, ki je potrebna, da izzove občutek;
- **diferencialni prag občutka:** je najmanjša razlika v intenzivnosti (kakovosti) dveh dražljajev, ki jo občutimo; najmanjša razlika v intenzivnosti dveh dražljajev, ki je potrebna, da se spremeni intenzivnost občutka;
- **terminalni (končni) prag občutka:** je intenzivnost dražljaja, po kateri občutek ne narašča več, čeprav se intenzivnost dražljaja stopnjuje;

2. raven: poimenovanje in opredelitev 2 čutnih pragov 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitev.

1. raven: poimenovanje 2 in opredelitev 1 čutnega praga 2 točki

poimenovanje 2 čutnih pragov **ali**

poimenovanje in opredelitev 1 čutnega praga 1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA:**Primeri čutnih pragov s področja tipa oz. dotika, npr.:**

absolutni prag občutka: oseba stoji na prostem. Po njej pada prah, vendar ga ne čuti, intenzivnost teh dražljajev je premajhna. Ko pade osebi na ramo list z drevesa, ga začuti, ker je dražljaj dovolj močan oz. se pri njej pojavi občutek dotika.

diferencialni prag občutka: oseba je delala preizkus diferencialne občutljivosti. V roke je prijemale različne uteži in ugotovili so, da ni razločevala teže 100 g od 100,9 g. Razločila pa je razliko med 100 g in 101 g. Diferencialni prag pri tej osebi torej znaša 1 g.

OPOMBA: Upošteva se tudi ustrezen primer za terminalni prag občutka.

4. raven: s primeroma ustrezno ponazorjena 2 čutna praga na področju tipa oz. dotika 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritev.

3. raven: s primeroma ponazorjena 2 čutna praga, vendar na drugem čutnem področju (ni tip oz. dotik) 2 točki

s primerom ponazorjen 1 čutni prag 1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE:**Presoja odvisnosti spreminjanja čutnih pragov pri isti osebi s pojasnitvami, npr.:**

- odvisno je, na kateri predel delujemo z dražljajem: za občutke tipa je npr. pomemben predel draženja; tako so npr. za tip najobčutljivejše blazinice prstov na roki in ustnice, za mraz vrh nosu, sredina hrbta pa je precej neobčutljiva ...
- odvisno je od kakovosti dražljaja: čez dan je npr. naše oko najbolj občutljivo za valovne dolžine, ki dajejo občutke zelene barve ...
- odvisno od dnevnega časa: ponoči se npr. občutljivost očesa spremeni ...
- odvisno od počutja in zdravstvenega stanja osebe: če smo npr. prehlajeni, imamo nahod, se spremeni občutljivost za okus in vonj; če imamo npr. vnetje sluhovoda ali srednjega ušesa, slabše slišimo; nosečnicam se npr. zniža absolutni prag za vonj ...
- odvisno od motiviranosti osebe: če je oseba npr. pozorna na neko melodijo, bo prej občutila spremembe v jakosti zvočnih dražljajev, kakor če ni pozorna ...
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca

6. raven:	2 presoji z ustreznima pojasnitvama	4 točke
	2 presoji z 1 ustrežno pojasnitvijo	3 točke
5. raven:	2 presoji	2 točki
	1 presoja	1 točka

OPOMBA: Za celoten esej lahko dobi kandidat **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2009, stran 8.

IZPITNA POLA 3

Strukturirane naloge

1. NALOGA

- A) Vidiki čustev:**
vrednostni, jakostni (intenzivnost, moč), aktivnostni.
- Opredelitev jeze:**
- vrednost: negativno (neprijetno, neugodno) čustvo,
 - jakost: močno (intenzivno) čustvo,
 - aktivnost: vzbujajoče čustvo.
- 2. raven:** poimenovani vsi vidiki in jeza določena po 3 vidikih 3 točke
- 1. raven:** poimenovana 2 vidika in jeza določena po 2 vidikih 2 točki
- poimenovan 1 vidik in jeza določena po 1 vidiku 1 točka
ali poimenovana 2 vidika čustev **ali** jeza določena po 2 vidikih
- B) Načini nebesednega izražanja čustev in izražanje jeze, npr.:**
- mimika obraza: obrvi spuščene in stisnjene, usta stisnjena, rdečica, nekoliko izbuljen izraz oči, oči so bolj stisnjene, nosnice lahko razširjene ...;
 - stik s pogledom: dalj časa trajajoč pogled ...;
 - drža telesa: toga, napeta ...;
 - gibi: sunkoviti, hitri, delamo kretnje, s katerimi izrazimo jezo, prevladujejo gibi gornjega dela telesa ...;
 - način govorjenja in glas: glas je visok, glasnejši, bolj poudarjamo nekatere besede ...
- 4. raven:** navedeni 3 načini nebesednega izražanja čustev z opisom izražanja jeze 3–4 točke
- OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisov izražanja jeze.
- 3. raven:** navedena 2 načina nebesednega izražanja čustev z opisom izražanja jeze 2 točki
- naveden 1 način nebesednega izražanja čustev z opisom izražanja jeze 1 točka
ali navedena 2 načina nebesednega izražanja čustev

C) Presoja in pojasnitev pomena (funkcij) jeze v življenju posameznika, npr.:

- jeza omogoča učinkovito **prilagajanje spremembam** v odnosu med posameznikom in zunanjim svetom (prilagoditvena funkcija):
npr. z jezo v situacijah, ki jih ocenimo kot krivične in neustrezne, ali v situacijah, ko smo ovirani pri doseganju ciljev, želimo spremeniti okoliščine; z jezo izražamo svojo moč, neodvisnost, poskušamo se uveljaviti ...;
- jeza je intenzivno čustvo, **povezano z močnim fiziološkim vzburjenjem** (aktivacijska funkcija):
npr. doživljanje jeze spremljajo telesne spremembe, ki posamezniku omogočajo učinkovito spoprijemanje z oviro; jeza je povezana z mobilizacijo zaloga energije in pripravo organizma na boj ...;
- jeza **usmerja naše vedenje, deluje kot motiv** (usmerjevalna oziroma motivacijska funkcija):
npr. jeza nas motivira k odstranjevanju ovire na poti do cilja ali k izogibanju situacijam, v katerih doživljamo jezo ...;
- z jezo **izražamo vrednostni odnos** do zunanjega sveta ali do samega sebe (vrednostna funkcija):
npr. jeza je negativno (neprijetno) čustvo, ki ga doživljamo, kadar ocenimo, da nekdo ali nekaj neupravičeno ogroža naše pomembne cilje, želje ali vrednote; jeza se pojavi v situacijah, ko smo ovirani pri doseganju ciljev ali se nam godi krivica ...;
- jeza ima **pomembno vlogo pri komunikaciji** in uravnavanju socialnih odnosov (komunikacijska funkcija):
npr. z nebesednim izražanjem jeze sporočamo drugim ljudem, kaj doživljamo, oni pa na podlagi tega uravnavajo svoje vedenje ...;
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven:	3 presoje s pojasnitvami	4 točke
	2 presoji s pojasnitvama	3 točke
5. raven:	2 presoji, 1 pojasnjena	2 točki
	2 presoji ali 1 presoja s pojasnitvijo	1 točka

 2. NALOGA

A) Poimenovanje treh temeljnih dimenzij osebnosti:

- ekstravertnost – introvertnost
- nevroticizem (čustvena labilnost) – čustvena stabilnost
- psihoticizem – nepsihoticizem

2. raven: poimenovanje treh temeljnih dimenzij 3 točke

1. raven: poimenovanje dveh temeljnih dimenzij 2 točki

poimenovanje ene temeljne dimenzije 1 točka

B) Dimenzija, ki jo opisujejo navedene trditve:

nevroticizem (čustvena labilnost) – čustvena stabilnost

Trditve za dimenzijo ekstravertnost – introvertnost npr.:

Ali na splošno raje berete, kakor zahajate v družbo?

Ali drugi ljudje mislijo, da ste živahni?

Ali ste v družbi skoraj vedno molčeči?

Trditve za dimenzijo psihoticizem – nepsihoticizem npr.:

Ali vam pogled na povoženo žival vzbuja sočutje?

Ali se dobro počutite le, če v družbi obvelja vaše mnenje?

Ali ste v odnosih z drugimi ljudmi pretežno hladni in odmaknjeni?

4. raven: ugotovitev dimenzije, oblikovanje 3 trditev za izbrano dimenzijo 4 točke

ugotovitev dimenzije, oblikovanje 2 trditev za izbrano dimenzijo 3 točke

3. raven: ugotovitev dimenzije, oblikovanje 1 trditve za izbrano dimenzijo 2 točki

ugotovitev dimenzije **ali** oblikovanje 1 trditve za izbrano dimenzijo 1 točka

C) Prednosti tipološke in dimenzionalne razlage osebnosti:

Tipološka razlaga	Dimenzionalna razlaga
<ul style="list-style-type: none"> • Posameznike lahko opišemo z manjšim številom temeljnih lastnosti. • Razvrščanje v tipe je hitro, enostavno. • O človeku lahko oblikujemo celostno sliko na podlagi uvrstitve v določen tip. • Tipi so opisani z ekstremnimi lastnostmi, zato jih zlahka primerjamo. • Drugi odgovori po presoji ocenjevalcev. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osebnostne lastnosti so predstavljene v dimenziji (kontinuumu). • Pri posamezniku lahko določimo stopnjo zastopanosti lastnosti. • Možna je primerjava med različnimi ljudmi, s postopki kvantitativnih raziskav. • Drugi odgovori po presoji ocenjevalcev

6. raven:	presoja 2 prednosti tipološke razlage in 2 prednosti dimenzionalne razlage	4 točke
	presoja 2 prednosti tipološke razlage in 1 prednosti dimenzionalne razlage ali obratno	3 točke
5. raven:	presoja 1 prednosti tipološke razlage in 1 prednosti dimenzionalne razlage ali presoja 2 prednosti	2 točki
	presoja 1 prednosti	1 točka

 3. NALOGA

A) Poimenovanje: instrumentalno pogojevanje, operantno pogojevanje

Opredelitev:

Instrumentalno (operantno) pogojevanje je oblika učenja, pri katerem se spremeni verjetnost pojavljanja vedenja (odziva, reakcije) glede na posledice, ki jih ima to vedenje za posameznika.

2. raven: poimenovanje in opredelitev 3 točke

1. raven: poimenovanje in pomanjkljiva opredelitev 2 točki

poimenovanje **ali** pomanjkljiva opredelitev 1 točka

B) V primeru naj bo prepoznana ena vrsta kaznovanja:

- dodajanje neprijetnih dražljajev: mama je na Petra kričala, naj že enkrat pospravi igrače; mama je Petra zmerjala; mama je Petra zaprla v sobo in mu prepovedala, da pride ven, dokler ne pospravi igrač;
- odvzemanje prijetnih dražljajev: mama mu ne prebere pravljice; Peter ne sme gledati risank; skriva mu igrače, ki jih ima najraje; odtegne mu ljubkovanje;

Razlaga posledic kaznovanja:

- povečuje duševno obremenitev: ne rešuje konfliktnih situacij, ampak jih pogloblja; ohranja stres;
- povečuje čustveno napetost, ker otrok doživlja strah, jezo, sovraštvo; vodi v psihosomatske težave;
- ne povečuje učinkov motivacije; ne zvišuje storilnosti; delamo zaradi strahu pred kaznovanjem, ne zaradi lastnih interesov;
- vpliva na medosebne odnose: spodbuja nezaupanje, negotovost, neiskrenost;
- vpliva na oblike vedenja: otrok postane pasiven; se pretirano trudi, a zaradi drugih; razvijajo se neželene oblike vedenja: beg, izogibanje; agresivno vedenje;
- vpliva na samopodobo: jo znižuje; razvija nezaupanje v lastne zmožnosti; zavira avtonomnost;
- prenašajo se neželene vzorci vedenja; otrok je prikrajšan za pozitivne vzorce vzgajanja;
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

4. raven: ustrezen primer in razlaga 3 posledic 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti razlage posledic kaznovanja.

3. raven: ustrezen primer in razlaga 2 posledic 2 točki

ustrezen primer ali razlaga 2 posledic 1 točka

C) Presoja s pogojevanjem naučenih oblik vedenja v primarni socializaciji s pojasnitvami, npr.:

- socialne veščine: otrok je med vrstniki bolje sprejet, če posoja igrače;
- higienske navade: odrasli odpirajo vodo, da otrok lula v kahlico; po opravljeni potrebi ga pohvalijo; po umivanju se lahko igra; pri kopanju se igra s posebnimi igračami za v vodo;
- bonton: če se otrok lepo vede, ga starši večkrat peljejo npr. v lutkovno gledališče, slaščičarno ..., če se ne vede primerno, ga okarajo, se jezijo;
- govor: kadar otrok izgovori besedo, se starši razveselijo in ga pohvalijo;
- pospravljanje: kadar otrok pospravi igrače, ga starši pohvalijo, nagradijo, ko igrač ne pospravi, mu prepovejo gledanje televizije;
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven: 3 presoje z utemeljitvami 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti utemeljitev.

5. raven: 2 presoji z utemeljitvama 2 točki

1 presoja z 1 utemeljitvijo 1 točka

 4. NALOGA

- A)** **Opis** kognitivne komponente stališča:
 obsega vednost, znanje, informacije, argumente o objektu stališča
 (npr. o določeni socialni situaciji, dogodku, skupini, dejavnosti)
- Poimenovanje** drugih dveh komponent:
- čustvena (emocionalna),
 - dinamična (vedenjska, konativna).
- 2. raven:** opis kognitivne komponente in poimenovanje 2 drugih komponent 3 točke
- 1. raven:** 2 dejstvi 2 točki
- 1 dejstvo 1 točka
- B)** **Ponazoritve** posameznih komponent stališča, **npr.:**
- kognitivna:** oseba meni, da nasilni prizori spodbujajo ljudi k nasilnemu obnašanju; zaradi stalnega gledanja nasilja po TV se zmanjša občutljivost ljudi za dejansko nasilje; starši bi morali prepovedati otrokom gledanje risank po komercialnih TV, ki so polne nasilja ...
- čustvena:** osebo jezi, da so v najbolj gledanih urah po TV kriminalke in akcijski filmi, ki so polni nasilja; všeč so ji znaki, ki starše opozarjajo, da vsebina ni primerna za otroke; odobrava civilne pobude, ki se zavzemajo za manj nasilja v medijih ...
- dinamična (vedenjska):** oseba se raje odloča za ogled nenasilnih filmov; udeleži se podpisovanja peticij za manj nasilja v medijih; pripravljena je namestiti zaščitne programe, ki bi otroku onemogočili dostop do nasilnih vsebin po TV, spletnih straneh ...
- 4. raven:** 2 ustrezna primera za vsako komponento 4 točke
- 1 ustrezen primer za vsako komponento 3 točke
- 3. raven:** 1 ustrezen primer za 2 komponenti 2 točki
- 1 ustrezen primer za 1 komponento **ali** 2 primera
 (brez poimenovanja komponent) 1 točka

C) Presoje dejavnikov in pojasnitve, npr.:

- **družina:** starši radi gledajo kriminalke in akcijske filme, zato tudi oseba meni, da je gledanje nasilja predvsem sprostitiv; v družini starši obsojajo prikaz nasilnih prizorov iz resničnega življenja (npr. vojnih grozot), zato tudi oseba meni, da je to neprimerno ...;
- **vrstniki, prijatelji:** pri igri dečki radi oponašajo nasilne junake iz risank in se pri tem predvsem zabavajo – oseba meni, da gledanje nasilja še ne pomeni nujno tudi več agresivnega vedenja;
- **šola (učitelji):** v šoli se pogovarjajo o eksperimentu, ki dokazuje vpliv agresivnega modela na nasilno obnašanje otrok – oseba meni, da bi se otroci morali izogibati gledanja nasilnih risank in igranja nasilnih video igrice;
- **osebne izkušnje:** oseba neko obdobje pogosteje igra nasilne video igrice in nato opazi, da je bolj nestrpna pri reševanju vsakdanjih problemov ...
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven: 3 presoje dejavnikov s pojasnitvami 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti pojasnitev.

5. raven: 2 presoji dejavnikov s pojasnitvama 2 točki

1 presoja dejavnika s pojasnitvijo **ali** 2 presoji 1 točka